

PROSTORNO OKRUŽENJE KAO POTICAJ ZA RAZVOJ I UČENJE DJECE PREDŠKOLSKE DOBI

VIOLETA VALJAN VUKIĆ
Sveučilište u Zadru
Odjel za izobrazbu učitelja i odgojitelja

UDK: 373.2:372.32
Pregledni članak
Review article

Primljeno
: 2012-10-30
Received

SAŽETAK

Djeca imaju višestruke prednosti od obogaćenog i poticajnog okruženja koje im nudi brojne mogućnosti za eksperimentiranje, istraživanje, provjeravanje spoznaja i razvoj. U radu se prezentiraju značajke poticajnoga prostornog okruženja u ustanovama koje skrbe za djecu do polaska u školu. Također se razmatra njen značaj u kontekstu stvaranja povoljnih uvjeta za učenje, rast i razvoj djece predškolske dobi. Nove spoznaje vezane uz djetetovu aktivnu poziciju u procesu razvoja nameću potrebu za aktualizacijom pitanja vezanog uz stvaranje poticajnog okruženja ne samo u užem pedagoškom smislu nego i iz pozicija arhitekture, uloge odgojatelja, kulture odgojne ustanove.

KLJUČNE RIJEČI: *dječji vrtić, poticajno okruženje, prostor, učenje i razvoj*

UVOD

Suvremene spoznaje različitih znanosti i znanstvenih disciplina značajno pridonose mijenjanju odnosa prema djetetu i djetinjstvu, što se odražava i na ulogu odraslih u stvaranju povoljnih uvjeta za optimalan rast i razvoj. Pod pretpostavkom kako se upravo u ranim godinama postavljaju temelji tjelesnog, emocionalnog, socijalnog i intelektualnog razvoja, obveza je odraslih da stvore najpovoljnije uvjete za cjelovit dječji razvoj, koji će biti u skladu s njegovom prirodom, potrebama i interesima.

Odgojni procesi odvijaju se u različitim odgojnim sredinama. Svaka od njih raspolaze specifičnim odgojno-obrazovnim potencijalima. Interakcija različitih aspekata okruženja utječe na kvalitetu života njegovih sudionika (djece i odraslih), što se reflektira na ozračje i pridonosi razvijanju kulture odgojno-obrazovne ustanove. Ta kultura, kako navodi Vujičić (2011), prepoznaje se u "međusobnim odnosima ljudi, njihovom zajedničkom radu, upravljanju ustanovom, organizacijskom i fizičkom okruženju, te stupnju

usmjerenosti na kontinuirano učenje i istraživanje odgojno-obrazovne prakse radi njezina unapređenja.

Vujičić (2008) naglašava, kako različiti autori pojmove kultura i struktura različito tumače i određuju. Najčešće se, ističe autorica, pojam strukture ustanove povezuje s "prostorom, materijalnom opremljenošću, vremenskim strukturiranjem aktivnosti djece i učitelja...dok se kulturom najčešće smatraju vrijednosti, stavovi, norme i očekivanja učitelja".

Odgojno-obrazovna ustanova ima dva osnovna tipa strukture - fizički i organizacijski te socijalni (Hargreaves, 1999). Važan aspekt kulture, dakle čini fizičko okruženje odnosno organizacija prostora. Postupno unošenje promjena u fizičko i organizacijsko okruženje i zajednička refleksija o njihovom djelovanju, donosi promjene u proces odgoja i obrazovanja, način postupanja prema djeci i odraslima mijenjajući malo-pomalo kulturu ustanove. Bogato i poticajno prostorno-materijalno okruženje brojni suvremeni autori smatraju nezaobilaznim preduvjetom kvalitetnog učenja i cjelovitog razvoja učenika. Njegov značaj u procesu učenja uočili su istaknuti pedagozi poput Marije Montessori, Rudolfa Steinera, Celestina Freineta i brojnih drugih, koji su kreiranjem takvog okruženja omogućili učeniku aktivnu poziciju u procesu učenja i odrastanja. Humanistički pristup predškolskom odgoju, za razliku od prethodnog koji je bio usmjeren na sadržaje ili područja, polazi od djeteta, njegovih razvojnih potreba i interesa. Dakle, usmjeren je na dijete zato da se u njega razviju interesi za istraživanje, eksperimentiranje i spoznavanje. Svako dijete ima skrivene stvaralačke potencijale i "sto jezika" za njihovo iskazivanje, kako tvrdi Malaguzzi (Edwards, 2002). Na odraslima je samo da te potencijale na vrijeme prepoznaju i zajedničkim djelovanjem "kreiraju" poticajno fizičko i socijalno okruženje u kojima će se ti potencijali dalje razvijati.

Istraživanja u neurologiji i društvenim znanostima potvrđuju da se naš identitet oblikuje na temelju iskustava koje dobivamo iz okoline, jednako kao i na temelju genetskog naslijeđa (Zini, 2005). Dijete uči, razvija se i napreduje u interakciji sa svojim okruženjem. U dobro strukturiranom okruženju uz materijale, pribor i igračke razvija se pozitivna komunikacija među djecom i stvara poticajno ozračje za rast i razvoj. U odgojno-obrazovnom radu predškolskih ustanova posebno značajnu ulogu ima upravo prostorno okruženje. Organizaciju prostora u velikoj mjeri određuje arhitektura vrtića. Van Liempd (2005) izvješćuje kako je u Nizozemskoj agencija za prostorno planiranje pri Tehničkom sveučilištu u Eindhovenu 2003. i 2004. godine provela istraživanje pod nazivom *Kvalitativni poticaj za gradnju dječjih vrtića* (Quality impulse for childcare buildings) radi utvrđivanja najvažnijih uvjeta koje mora zadovoljiti neka zgrada da bi odgovarala potrebama djece, roditelja i odgajatelja. Uzorak je sačinjavalo 30 odgojno-obrazovnih ustanova (vrtića i škola), a ispitanici (djelatnici, roditelji i djeca) su procjenjivali povezanost

fizičkog prostora, interijera i eksterijera s pedagoškom vizijom i praksom ustanove.

Visok stupanj povezanosti između pedagoške vizije koju ustanova slijedi i dječjih aktivnosti i ponašanja uočen je u vrtićima koji su inspirirani Reggio pedagogijom. Djeca u tim vrtićima su se u znatnijoj mjeri slobodnije kretala zgradom i kontaktirala s djecom drugih odgojnih skupina, imala su puno veću mogućnost međusobne igre i pomaganja jedni drugima u prostotima koji su povezani, a ne odvojeni. Uočeno je kako vanjski prostor mora biti inspirativan i osiguravati kvalitetnije mogućnosti za igru i prostor za druženje s drugima. Među ostalim, istraživanjem je utvrđeno kako sami objekti, vanjska igrališta i unutarnje uređenje, utječu na ponašanje i dobrobit djece, te koreliraju s dječjim razvojnim potrebama, pa je zaključeno kako pri projektiranju i unutarnjem uređenju objekata i vanjskih prostora pored pedagoške vizije treba uzeti u obzir dječju dob i stupanj razvoja kako bi se stvorili kvalitetni prostorni uvjeti za učenje i dječji razvoj.

POTICAJNO OKRUŽENJE ZA UČENJE U PREDŠKOLSKIM USTANOVAMA

Za svako dijete učenje i spoznavanje svijeta ujedno je igra i izazov. To otkrivanje ima svoja ograničenja, jer je djetetova sloboda da nešto otkrije kroz igru u dobroj mjeri ograničena. Naime, predmet otkrivanja odrasli su već unaprijed definirali, pa su i mogućnosti istinskih iznenađenja u spoznavanju zakonitosti okolnog svijeta minimalne. Rousseau je isticao kako odgajatelj "treba oblikovati okoliš, izgraditi pedagoške situacije, skrbiti za prave susrete, a sukobljenost djeteta sa svijetom prepustiti djetetu samom" (Gudjons, 1993). Odgojnim procesom treba dakle izazvati djetetove unutarnje mogućnosti različitim aktivnostima u odgovarajućoj prirodnoj sredini. Na utjecaj poticajnog okruženja, tj. prostora u kome djeca žive i materijale s "kojima se susreću" u procesu učenja uočili su istaknuti pedagoški klasici John Locke, Jean Jacques Rousseau, Johann Heinrich Pestalozzi.

Poticajno okruženje Montessori, waldorfskoj i Reggio pedagogiji

Pedagozi pokreta reformne pedagogije, Marija Montessori, Rudolf Steiner, Celestin Freinet i brojni drugih, bili su svjesni značaja i potencijala koje poticajno okruženje nudi, te su kreiranjem takvog okruženja omogućili djetetu aktivnu poziciju u procesu učenja i odrastanja. Od ideja Rousseaua i Pestalozzia, koji su također isticali značaj prirodnog razvoja djeteta i njegovih urođenih potencijala, polazi pedagogija Marije Montessori. Montessori pedagogija koncipirana je kao neizravan pristup učenju i predstavlja sveobuhvatan pogled na dijete. Odgoj djece, prema Mariji Montessori,

podrazumijeva pružanje "pomoći u življenju", točnije, pomoći djetetu prilikom njegova oblikovanja u čovjeka (Batistič Zorec, 2003). U svojim razmišljanjima o cjelovitom razvoju djeteta, Montessori je naglašavala odnos između djeteta i njegova okruženja, a posebno važno mjesto pridaje pojmu dobro pripremljenog okruženja i mogućnosti odabira materijala koji zadovoljavaju dječje potrebe i interese. Pripremljena okolina ima značajnu ulogu u realizaciji odgojnih ciljeva u Montessori pedagoškom konceptu. Primarno se odnosi na prostorno i materijalno okruženje u Montessori vrtićima, koje je primjereno dječjim razvojnim potrebama te omogućava optimalan tjelesni, spoznajni i socijalni razvoj.

Kako navodi Montessori (2003) u svojoj knjizi *Upijajući um*, pri definiranju prostornih karakteristika pomogao joj je veliki broj umjetnika, arhitekata i psihologa s kojima je surađivala u određivanju optimalne veličine i visine učionice, izboru ukrasnih elemenata, koji u prvom redu pomažu djeci da se u koncentriraju. Dojmove o vanjskom svijetu dijete prikuplja osjetilima vida, sluha, dodira, okusa i mirisa, pa su za optimalan mentalni razvoj potrebni poticaji iz okruženja. Prostor u kome dijete boravi svijetlih je i vedrih boja, opremljen jednostavnim predmetima, potiče pozitivno i spontano ponašanje i "odiše" poticajnim ozračjem. Vjerujući kako je svako dijete sposobno oblikovati samo sebe, Montessori mu je osigurala poticajno okruženje, od dizajna prostora do materijala, te dala slobodu odabira aktivnosti. Sloboda pri tomu ne znači samovolju i "ne dopušta" djetetu da radi ili čini što hoće, nego mu pruža mogućnost samostalnog odabira sadržaja i aktivnosti koje ga vode k neovisnosti. Temeljem promatranja djece u spontanim aktivnostima i iskustva u radu s njima, osmislila je Marija Montessori poseban *didaktički pribor* izrađen od najboljih prirodnih materijala s kojim djeca mogu samostalno raditi i stjecati iskustvo. Materijal je dio pripremljene okoline i ima svoje određeno mjesto u prostoru, odnosno u otvorenim ormarima, vidljiv je, dostupan za rad, čist i uredan. S tim materijalom djeca mogu spoznati odnose i veze koje vladaju u svijetu, a s konkretnim radom i sam svijet" (Seitz i Hallawchs, 1997).

Skoro stoljeće prije nego su to suvremena neuroznanstvena istraživanja potvrdila, Montessori je na temelju svojih znanstvenih promatranja djece u spontanim aktivnostima i povjerenja u njihove sposobnosti, oblikovala takvu okolinu pokazujući kako djeca kada samostalno odlučuju čime će se baviti, uče iz vlastitih razloga (motiva), sa zadovoljstvom i ne trebaju za to nikakvu nagradu (Philipps Reichherzer, 2011).

Nedostatak adekvatnih poticaja iz vanjskog okruženja, prema mišljenju Marije Montessori, može ostaviti trajne posljedice na razvoj djeteta te dovesti do poremećaja u ponašanju. Stoga značajnu ulogu ima odgajatelj koji posreduje u stvaranju poticajnog okruženja, radu s materijalom, uvažava djetetovu slobodu, prepoznaje razdoblja posebne osjetljivosti, vodi realizaciji odgojnog cilja, a to je slobodan, neovisan, samostalan čovjek. "Okolina nudi snagu i daje

sredstva nužna za razvoj aktivnosti koja proizlazi iz bića, dio te okoline je i odrasla osoba, ona se treba prilagoditi potrebama djeteta, ali tako da mu ne predstavlja prepreku i da ga ne zamjenjuje u raznim djelatnostima koje dijete treba obaviti samo da bi dostiglo stanje zrelosti" Kroz područje kozmičkog odgoja dijete se priprema za odnos prema prirodi i preuzima odgovornost spram nje, te posredstvom materija uči botaniku, zoologiju i druge prirodne znanosti. Na taj način dijete do polaska u školu ima široki spektar znanja vezan uz različite prirodne pojave, fenomene i zakonitosti, a ništa manje znanja ne nedostaje mu ni iz područja matematike i jezika.

Odgajati dijete u duhu waldorfske pedagogije znači pomoći mu u odrastanju tako da ono prepozna i razvije svoje potencijale, te da u novim životnim situacijama spremno upotrijebi glavu, srce i ruke za dostizanje novih ciljeva. Polazeći od načela da je predmet učenja cijeli svijet i kompletan čovjek, uči se koliko god je to moguće preko realnog svijeta. Waldorfska pedagogija trebala je ujediniti mišljenje, osjećanje i želje čime je Steiner nastavio Pestalozzijevu tradiciju držeći da se jednako trebaju obrazovati glava, srce i ruka. Za Steinera (1995) dijete je prvenstveno osjetilno biće, ono utječe svoje okoline udiše, upija. Sve što dijete uči treba biti cjeloviti doživljaj njega samoga i svijeta koji ga okružuje. Osjetila su vrata kroz koja svijet ulazi u čovjeka, pa svi dojmovi koji dolaze preko osjetila prihvaćaju se kao istiniti. Cilj pedagogije je da se uključe sva djetetova osjetila koja treba svakodnevno njegovati i hraniti. U tom smislu za "pravilnu prehranu" osjetila važna je što je moguće više izvorna, prirodna okolina. Poticajno okruženje u waldorfskim vrtićima: materijali za igru (drvo, vuna, svila) potječu iz prirode, a rad u vrtu, bavljenje životinjama i slobodna igra odvijaju se u motivirajućem vanjskom okruženju.

Svako dijete individua je koja se razvija vlastitim tempom. U Reggio koncepciji smatra se da je dijete intrinzično motivirano na učenje, to jest ono interpretira i razumije svijet oko sebe i sebe u njemu. Zato nije potrebno vanjsko motiviranje djeteta na učenje, niti ono treba dopuštenje odraslog da počne učiti. Dijete je u ovom pristupu shvaćeno kao osoba koja je sposobna za aktivno suradničko konstruiranje svoga znanja. Ono stječe iskustva otkrivanjem novoga, što mu prčinjava veliku radost i utječe na stvaranje pozitivne slike o sebi. Dijete posjeduje aktivan odnos prema okolini, a učenje je rezultat interakcije između djetetova iskustva, s jedne strane, i okruženja, odnosno predmeta materijala, ljudi i ideja, s druge strane. Reggio vrtić organiziran je kao "dječja kuća" u kojoj se nalaze najviše četiri odgojne skupine, pa je vrtić je otvoren unutar sebe i prema vani. Posebna pažnja u Reggio vrtićima poklanja se prostoru koji mora biti izazovan i privlačan, omogućavati rad velikih i malih grupa, individualni rad i odmor.

Svakodnevnim istraživanjem okoline dijete se susreće s novim stvarima koje povezuje s ranijim iskustvom konstruirajući na taj način svoj smisao. Učenje se uvijek realizira u interakciji s fizičkim i socijalnim okruženjem

odnosno u aktivnoj manipulaciji predmetima i interakciji s vršnjacima i odraslima. Malaguzzi smatra, kako je važno podržati socijalnu razmjenu, kooperaciju i konfrontaciju među sudionicima, a uloga odgojitelja je da kreira tako okruženje koje će dijete ohrabrivati, potpomagati i poticati na učenje.

AKTIVNO UČENJE I RAZVOJ U UNUTARNJEM I VANJSKOM OKRUŽENJU VRTIĆA

Okruženje koje omogućava učenje u ranom djetinjstvu, jedna je od četiriju komplementarnih tema Early Years Foundation Stagea (EYFS)¹. Johnston (2012) ističe, kako se okruženje koje "podržava" učenje ogleda u fizičkom okruženju – unutarnjem (indoors) i vanjskom (outdoors) te ozračju. Ukoliko su interakcije između djece i odraslih te djece međusobno bazirane na povjerenju, one utječu na njihovo ponašanje i učenje, potiču tjelesni i spoznajni razvoj, kreativnost i razvoj jezika kroz verbalnu razmjenu ideja, ali utječu i na ostala područja razvoja. Poticajno okruženje je "bogatopremljen prostor" koji dijete, u suradnji s ostalima (vršnjacima i odraslim osobama) potiče na istraživanje "svijeta" kojim je okružen, uči se odnosu s drugima i postaje socijalno i emocionalno dobro "prilagođena" osoba, koja je u mogućnosti uspostaviti zadovoljavajuće odnose s okruženjem.

Unutarnje okruženje (indoor environment) vrlo je značajno u razvoju djece rane dobi. Ljudski mozak najintenzivnije se razvija tijekom djetinjstva pa sve do kraja adolescencije, ali perceptivni i kognitivni kapaciteti oblikuju se u razdoblju od prvih nekoliko mjeseci života do dobi od šest godina (Zini, 2005). Tu razvojnu karakteristiku promatranjem djece odavno je uočila i Maria Montessori te ju nazvala upijajući um. Poticajno okruženje u vrtićima podupire individualni stil učenja svakog djeteta, utječe na kognitivne procese i percepciju te pridonosi oblikovanju jedinstvenog identiteta svakog djeteta. Kako bi okruženje za učenje imalo odliku poticajnog ne može se promatrati samo kao pasivan prostor za provedbu aktivnosti i kontekst za učenje, nego "mora postati integralni dio učenja koji pomaže oblikovati osobnost svakog pojedinog djeteta" (isto, 2005).

Brojni radovi razmatraju značaj unutarnjeg poticajnog okruženje u predškolskim ustanovama, a tek jedan manji broj njih osvrće se na značaj vanjskog okruženja. U društvu u kojem je priroda sve manje dostupna djeci, uloga vrtića je sve značajnija. Zato prirodu i okoliš treba vratiti u dječje živote,

¹ EYFS je zakonski okvir koji postavlja standarde koje svi "davatelji usluga" u ranom odgoju moraju ispuniti kako bi se osiguralo da djeca uče i razvijaju se u zdravom i sigurnom okruženju. EYFS promiče učenje i poučavanje koje osigurava spremnost djece za školu, daje im široki spektar znanja i sposobnosti te dobru osnovu za budući razvoj kroz školu i život.

na organiziran način, omogućavajući djeci trajni pristup vanjskom prostoru. Predškolsko dijete uči aktivno, kroz igru i istraživanje svijeta koji ga okružuje, manipulirajući predmetima, te kroz interakciju s drugom djecom i odraslima. Izdvajanje i djece iz "stvarnog svijeta" i ograničavanje njihova kretanja u prostore koji su namijenjeni isključivo njima, odraz je narazumijevanja dječjih razvojnih potreba, nepovjerenja u njih same, ali i djelomična izolacija iz svijeta odraslih. Vanjski prostor djeluje na sva područja djetetova razvoja. Važno je stoga osigurati djeci mogućnost da istražuju svoju okolinu i u interakciji s okruženjem preuzmu aktivnu ulogu u procesu stjecanja novih znanja i iskustva.

Istraživanje provedeno od *Reggio Children i Domus Accademy* 1998. (Zini, 2005) daje glavne smjernice za stvaranje okruženja koje će omogućavati djeci da vide, dodiruju, kušaju, mirišu, igraju se, istražuju i eksperimentiraju. Jednom riječju, da se osjete voljeno, prihvaćeno i uvažavano. U tom smislu, sigurno i poticajno okruženje je ono u kojem dijete bez čestog uključivanja i interveniranja odraslih može istraživati svijet oko sebe i igrati se prema vlastitom odabiru, ne ugrožavajući pri tomu ni sebe ni druge. Preneseno na vanjsko okruženje, vrtičko dvorište treba imati raznovrsne prostore i sadržaje koji djetetu omogućavaju slobodnu, kreativnu i sigurnu igru. Igra na otvorenom omogućava djeci da odrastaju bolje usklađeni s vlastitim tjelesnim potrebama. Suvremeni način života odražava se i na dječji razvoj. Često se u medijima ističe činjenica kako su djeca već u ranoj dobi pretila, ovisna o televiziji, računalnim igrama ili pak imaju različite poremećaje koncentracije, pažnje ili hiperaktivnosti. Način života naime nije u skladu s prirodnim potrebama čovjeka. U igri na otvorenom, timskim igrama loptom, na penjalicama i ljuljačkama, u pješčanicima i na travnjaku djeca se oslobađaju viška energije, upoznaju svoje tijelo, njegove granice, mogućnosti i sposobnosti.

Dječja igra je raznovrsnija na otvorenom prirodnom neuređenom prostoru. Primaran je utjecaj igre na otvorenom i tjelesne aktivnosti na zdravlje, pravilan rast i razvoj, ali njezin učinak važan je i za mentalno zdravlje te razvoj samosvijesti i boljih socijalnih vještina (Krog, 2010). Prirodno okruženje predškolske ustanove ne treba ograničiti usko na prostor dvorišta i igrališta dječjeg vrtića. Jedan od poticajnih prostora u vanjskom okruženju dječjeg vrtića može biti i "osjetilni vrt" koji djeci pruža mogućnost učenja i spoznavanja prirode, pojmova i pojava vezanih uz nju. Promatranje rasta biljke, promjene boje lišća, cvijeća, uzgoj povrća i voća (mali povrtnjak) spoznavanje putem osjeta mirisa i dodira, primjerice, kore drveta, lišća, kamenčića i slično (Jonston, 2012).

Poticajno vanjsko okruženje su parkovi, trgovi, fontane, šume, maslinici, voćnjaci, riječna i morska obala, ukratko, sva mjesta u prirodi koja djeci omogućavaju neposredno učenje istraživanjima, otkrivanjima i eksperimentiranjima. Za učenje u prirodnom okruženju djeca su visoko motivirana i stječu praktična znanja. U Danskoj se tako u radu s predškolskom

djecom primjenjuje *šumski školski pristup* (Danish Forest School Approach), koji je izvorno nastao pedesetih godina prošlog stoljeća u Švedskoj. Osnovna teorijska postavka ovog pristupa jest da ukoliko djeca počnu razumijevati prirodu od najranijih dana, izrast će u generaciju koja će biti osjetljiva na rješavanje ekoloških problema u budućnosti.

Prirodno okruženje pruža mogućnost proširenja odgojno-obrazovne djelatnosti i sukonstrukcije kurikula vezane uz očuvanje prirode, okoliš i održivi razvoj. Polazeći od teorijskih pretpostavki o dimenzijama i aspektima odgoja i obrazovanja za održivi razvoj Uzelac (2007) je u četiri sveučilišna centra na uzorku 486 odgajatelja i učitelja 2005. godine provela ispitivanje da utvrdi kako odgajatelji i učitelji percipiraju svoju odgojno-obrazovnu praksu u području okoliša. Autorica je pobliže željela ispitati odgojno-obrazovne postupke odgajatelja i učitelja prema djeci, točnije, razlikuju li se po stilovima provođenja odgoja i obrazovanja za održivi razvoj. Uz analizi dobivenih rezultata autorica posebno značajnom ističe tvrdnju u kojoj odgojitelji i učitelji navode kako "izlaze s djecom na otvorene prostore radi razvoja osjetljivosti za okoliš/održivi razvoj". Pokazalo se kako upravo to predstavlja najznačajniji činitelj u razvoju osjetljivosti za okoliš/održivi razvoj. To navodi na zaključak kako učinkovit odgojno-obrazovni rad u poticanju razvoja dječje osjetljivosti za okoliš te ozračje u vrtićima i školama ima najjači utjecaj u razvoju pozitivnog ponašanja djece u okolišu (Uzelac, 2007).

ZAKLJUČAK

Kada o razmatramo poticajno okruženje u predškolskim ustanovama, svakako moramo paziti da se ne ograničavamo usko na zgradu i dvorište, iako i oni čine dio tog okruženja. Poticajno okruženje je svaki prostor u kome se odvija odgojno-obrazovni rad, gdje djeca i odrasli uče, stječu nova znanja i iskustva. Vrtić je dio užeg i šireg društvenog okruženja i od njega se ne treba nepotrebno izolirati. Pripremati djecu za život znači osigurati im mogućnost da vide, nauče i vlastitim snagama spoznaju prirodne i društvene zakonitosti svijeta čiji su dio. Poticajno okruženje u unutarnjem prostoru vrtića, ali i u onom prirodnom, pruža djeci mogućnost za istraživanje, eksperimentiranje i manipulaciju prirodnim materijalima što čini aktivne metode učenja. Odrasli su međutim skloni ograničavati prirodne potrebe djeteta i "uskraćivati" im poticaje koje nudi prirodno okruženje. Razlog tomu je zaštita od opasnosti, osobito kada su u pitanju igre na otvorenom. Zato oni sami trebaju prevladati strahove i upustiti se u zajedničku "avanturu" istraživanja, eksperimentiranja i učenja s djecom.

Poticajno okruženje u predškolskim ustanovama treba omogućiti djeci stjecanje iskustva i spoznavanje svijeta koje nadilazi intelektualno učenje i

potiče njihov cjelovit razvoj. Takvo okruženje stimulativno djeluje na dječju samoinicijativnost, razvija samopouzdanje i omogućava svakom pojedincu razvoj u skladu s osobnim potencijalima. Stoga je nužno odgojno-obrazovno djelovanje promatrati kao proces u kome izuzetnu snagu i moć ima aktivno učenje otkrivanjem i vlastitim djelovanjem djece u poticajnom unutarnjem i vanjskom prostoru vrtića i zajednice u koju je smješten.

LITERATURA

- Batistič Zorec, M. (2003) *Razvojna psihologija in vzgoja v vrtcih*. Ljubljana: Inštitut za psihologijo osebnosti.
- Edwards, C. P. (2002) *Three Approaches from Europe: Waldorf, Montessori, and Reggio Emilia*. *Early Childhood Research and Practice* 4(1).
- Gudjons, H. (1993) *Pedagogija-temeljna znanja*. Zagreb: Educa.
- Hargreaves, D. (1999) *Helping Practicioners Exsplore Theirs Culture*. In: Prosser, J., *School Culture*. London: Paul Chapman Publishing, 48-65.
- Jonston, J. (2012) *Enabling Environments*. U: Beckley, P. (edt.) *Learning in Early Childhood*. London: SAGE Publications.
- Krog, D. (2010) *Pozitivni učinci tjelesnih aktivnosti*. *Djeca u Europi* 4 (19).
- Laun R. (1982): *Freinet – 50 (Fünfzig) Jahre danach: Dokumente und Berichte aus drei französischen Grundschulklassen*. BVB – Edition Meichsner u. Schmidt, Heidelberg, 546.
- Montessori, M. (2003) *Dijete – tajna djetinjstva*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
- Philipps Reichherzer, S. (2011) *Montessori i najnovije spoznaje neuroznanosti*. U: Ivon, H., Krolo, L., Mendeš, B. (ur.), *Pedagogija Marije Montessori - poticaj za razvoj pedagoškog pluralizma*. Split: Dječji vrtić Montessori dječja kuća i Udruga Montessori pedagogije, 97-101.
- Seitz, M. i Hallwachs, U. (1997) *Montessori ili waldorf?* Zagreb: Educa.
- Steiner, R. (1995) *Pedagoška osnova i ciljevi waldorfske škole*. Zagreb: Društvo za waldorfsku pedagogiju Hrvatske.
- Uzelac, V. (2007) *Promišljanje odgoja i obrazovanja za održivi razvoj u predškolskoj i ranoškolskoj dobi*. U: Previšić, V., Šoljan, N. N, Hrvatić, N. (ur.), *Pedagogija: prema cjeloživotnom obrazovanju i društven znanja*. Zagreb: Hrvatsko pedagojsko društvo, 452-466.
- Van Liempd, I. (2005) *Korištenje prostora: teorija i praksa*. *Children in Europe*. U: *Dijete, vrtić, obitelj* 44 (2006).
- Vujičić, L. (2008) *Kultura odgojno-obrazovne ustanove i kvaliteta promjena odgojno-obrazovne prakse*. *Pedagojska istraživanja* 5(1), 7-21.
- Vujičić, L. (2011) *Istraživanje kulture odgojno-obrazovne ustanove*. Zagreb: Mali profesor.

Zini, M (2005) *Vidi, osluhni, dodirni, okusi, pomiriši i voli*. Children in Europe. U: *Dijete, vrtić, obitelj* 44 (2006).

ROLE OF ENVIRONMENT IN ENCOURAGING DEVELOPMENT AND LEARNING IN PRESCHOOL AGE

ABSTRACT

Children can benefit a lot from enriched and encouraging environment that can offer them numerous possibilities for experimenting, exploring, revealing and development. In this paper the author presents the features of encouraging environment in preschool institutions. The author also discusses the importance of those institutions in creating favorable conditions for learning, growth and development of preschool children. Contemporary research results related to active position of a child in the learning process emphasize the need for creating an encouraging environment not only from strict pedagogic aspect, but also from the aspect of architecture, the role of the educators, and the culture of the educational institution.

KEY WORDS: *kindergarten, encouraging environment, space, learning, development*